

Kerndocument Onderzoek binnen en naar Opleiden in de school¹

Voorlopersgroep Opleiden in de school

Het Nederlandse concept Opleiden in de School is geïnspireerd door de Professional Development Schools (PDS) in de Verenigde Staten. Binnen de PDS worden onderzoek, opleiding van leraren en professionalisering gezamenlijk ter hand genomen met als belangrijkste doel het verbeteren van het onderwijs. Het realiseren van dit concept betekende in Nederland extra aandacht voor onderzoek en met name praktijkonderzoek. Volgens Van der Donk en Van Lanen (2012, p. 17) is praktijkonderzoek in de school onderzoek “dat wordt uitgevoerd door leraren en leraren-in-opleiding, waarbij op systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen onderwijspraktijk en gericht zijn op verbetering van deze praktijk.”

Binnen opleidingscholen vindt er op verschillende wijze naast elkaar en tegelijkertijd praktijkonderzoek plaats door zowel aankomende als zittende leraren. Op de eerste plaats verrichten studenten van bachelor- of masteropleidingen onderzoek op de werkplek waarbij het verbeteren of ontwikkelen van het onderwijs en de schoolorganisatie centraal staat. Daarbij gaat het zowel om de professionele ontwikkeling van de leraar in opleiding als versterking van de schoolontwikkeling. In de [HBO-kennisbank](#) vinden we veel werk van bachelor en master studenten waarin ze verslag doen van onderzoek naar hun eigen praktijk en die van de school. De onderzoeken zijn misschien niet exclusief voor Opleiden in de School, maar laat wel zien of deze een bijdrage leveren aan de verbetering van het onderwijs en/of de schoolorganisatie.

Op de tweede plaats verrichten leraren binnen de school zelf onderzoek al of niet samen met studenten in zogenaamde Communities of Practices, leraarsnesten of Leergemeenschappen (Hennissen, 2011) op gebieden die voor de school van groot belang zijn en draagvlak genieten. Een verbijzondering van deze vorm is het uitvoeren van onderzoek binnen academische opleidingscholen, waarbij leraren, eventueel samen met studenten en externen, onderzoek verrichten op basis van een eigen onderzoeksagenda. Van deze vorm zijn wel voorbeelden beschikbaar, met name daar waar het onderzoek betreft gekoppeld aan de academische opleidingscholen. Concrete voorbeelden daarvan zijn terug te vinden op de sites van de [Academische opleidingschool Amersfoort en Utrecht \(PO\)](#), [Academische opleidingschool primair onderwijs Limburg](#) en [Academische opleidingschool Limburg](#).

Naast het praktijkonderzoek dat veelal door de (a.s) leraren zelf wordt uitgevoerd, vindt er wetenschappelijk onderzoek plaats door onderzoekers van universiteiten, lectoraten en/of onderzoeksinstituten naar onderdelen van het concept Opleiden in de School. Voorbeelden daarvan in Nederland zijn de promotieonderzoeken van Crasborn en Hennissen (2010), ‘De Skilled Mentor’, van Timmermans (2012), ‘De kwaliteit van de opleidingschool’, en Kroeze (2014), ‘Georganiseerde begeleiding bij opleiden in de school.’

---

¹ Uitwerking door Paul Hennissen, de Nieuwste Pabo Sittard: Zuyd Hogeschool & Fontys Hogescholen

Recente internationale beschrijvingen van effecten (Arnold, Groschner, & Hascher (Eds.), 2014; Neapolitan (Ed.), 2011) tonen dat er veel en sterk verschillend onderzoek is en wordt verricht. Het valt daarbij op dat er een gemis is aan langdurige kwantitatieve effectmetingen. Volgens Neapolitan (2011) blijkt dat PDS-opgeleide leraren in de Verenigde Staten gedrag laten zien dat meer georiënteerd is op leerlingen, reflectiever ingesteld zijn, qua instructie en planning effectiever gedrag vertonen, in staat zijn om kennis in de praktijk te gebruiken en tot slot beter in staat zijn om de complexe werkelijkheid aan te pakken dan niet PDS-opgeleide leraren. Deze opbrengsten bleken vooral een gevolg van: eerdere, langere en meer gestructureerde ervaringen in de beroepspraktijk; een intensievere samenwerking tussen opleidingsschool en opleidingsinstituut rondom praktijkopdrachten; het meer modellen van lesgeven door opleiders; getrainde mentoren, frequentere begeleiding, feedback van meer mensen vanuit verschillende rollen, meer tijd die universitaire experts op de werkplek doorbrengen, en meer aandacht voor authentieke leerervaringen.

Veel informatie over aanbevolen literatuur rondom Opleiden in de School is terug te vinden op de [website van de International Network for Practicum Development and Research](#).

Lijst met bronnen

- Arnold, K-H., Groschner, A., & Hascher, T. (Eds.) (2014). *Schulpraktika in der Lehrerbildung: Theoretische Grundlagen, Konzeptionen, Prozesse und Effecte*. Munster, Waxmann.
- Crasborn, F., & Hennissen, P. (2010). *The skilled mentor: Mentor teachers' use and acquisition of supervisory skills*. Dissertatie, Technische Universiteit Eindhoven.
- Hennissen, P. (2011). In de nesten werken: Opleiden van leraren op de werkplek. Lectorale rede, Zuyd Hogeschool ([webversie](#)).
- Kroeze, C. (2014). *Georganiseerde begeleiding bij opleiden in de school: Een onderzoek naar het begeleiden van werkplekleren van leraren in opleiding*. Dissertatie, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Neapolitan, J. (Ed.) (2011). *Taking stock of professional development schools: What's needed now*. New York: NSSE, Columbia University.
- Timmermans, M. (2012). *De kwaliteit van de opleidingsschool: Over affordance, agency en competentieontwikkeling*. Dissertatie, Hogeschool Arnhem en Nijmegen.
- Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2012). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum, Coutinho.

Voor meer informatie: Paul Hennissen (Zuyd Hogeschool & Fontys Hogescholen), paul.hennissen@zuyd.nl.